

Сродкі навучання і выхавання вучняў з парушэннем слыху

Выканалі прэзентацыю:

- ▶ дацэнт Кісялева А.В.,
- ▶ Шчэрба Маргарыта,
- ▶ Панцюк Вераніка
(студэнткі БДПУ)

Пытанні, якія разглядаюцца:

1. Срэдавыя рэсурсы адукацыйнага працэсу (С.Я. Гайдукевіч, Н.М. Баль і інш.).
 1. Спецыфічныя сродкі навучання і выхавання вучняў з парушэннем слыху (К.Р. Рэчыцкая).
 2. Сродкі навучання і выхавання вучняў (Т.А. Стэфаноўская).

Сродкі навучання і выхавання вучняў – усё тое, праз што ажыццяўляецца адукацыйны працэс.

Т.А. Стэфаноўская лічыць **асноўнымі сродкамі навучання і выхавання вучняў**: віды дзейнасці, тыповыя для гэтага ўзросту; асяроддзе ў педагагічным плане (мікраасяроддзе); прадметы і прыстасаванні для ажыццяўлення дзейнасці.

С.Я. Гайдукевіч, Н.М. Баль да срэдавых рэсурсаў адукацыйнага працэсу адносяць прасторавыя, прадметныя, арганізацыйныя, сацыяльна-псіхалагічныя рэсурсы.

К.Р. Рэчыцкая пералічвае спецыфічныя сродкі навучання і выхавання навучэнцаў з парушэннем **СЛЫХУ**.

сродкі нагляднасці

мікрафон

Гукаўзмацняльная апаратура калектыўнага карыстання УНІТОН-М

Срэдавыя рэсурсы адукацыйнага працэсу

■ Прасторавыя рэсурсы:

У прасторы кабінетаў для заняткаў усім класам, індывідуальных і групавых заняткаў традыцыйна вылучаюць зоны:

- зона, у якой прасторава-арганізуючым элементам выступае насценнае люстэрка (перад якім праводзіцца значная частка індывідуальных заняткаў па пастаноўцы і аўтаматызацыі гукаў, мімічная гімнастыка і іншыя практыкаванні);
- зона для заняткаў - утворана са сталоў і крэслаў для дзяцей, насценных дошак (грыфельных, магнітных);
- зона працоўнага месца сурдапедагага (настаўніка пачатковых класаў), настаўніка-дэфектолага) - складаецца са стала педагога, шафы для навочных дапаможнікаў, кніг, месца для кампутара і інш.

• Прадметныя рэсурсы:

- 1) **адмысловая мэбля і абсталяванне:** рукамыніца, стол каля насценнага люстэрка з мясцовым асвятленнем, парты і крэслы, экран для зачынення артыкуляцыйнага апарата сурдапедагога і інш.;
- 2) **апараты і прыборы:** кампютар, манітор, праектар, гадзіннік, мікрафон, гукаўзмацняльная апаратура калектыўнага карыстання, індывідуальныя слыхавыя апараты, дыктафон, метраном і інш.;
- 3) **медыцынскі інструментарый і матэрыялы:** наборы лагапедычных зондаў і шпацелей, вата, бінт, сурвэткі, дэзінфікуючы матэрыял;
- 4) **абсталяванне для дэманстрацыі:** насценныя дошкі (грыфельныя і магнітныя), наборнае палатно, экран і інш.;
- 5) **школьныя прыналежнасці:** белы і каляровы мел, наборы каляровых алоўкаў, ручак, маркераў, фламастэраў, альбомы, фарбы, пэндзлікі, сшыткі і інш.;
- 6) **дыдактычны матэрыял:** таблічкі, насценныя касы літар, насценная складовая табліца, індывідуальныя касы літар і складоў, гукавыя і складовыя схемы слоў, шыльды з рознай інфармацыяй; розныя гульні для развіцця маўлення, дробнай маторыкі, сэнсарных здольнасцяў, уяўлення, увагі і памяці, разумовых аперацый; наглядна-ілюстрацыйны матэрыял, цацкі (у тым ліку: якія гучаць, вобразныя), муляжы, канструктары, лічыльны матэрыял, матэрыял для абследавання, кнігі для чытання, падручнікі, навучальныя дапаможнікі, кампютарныя праграмы («Свет за тваім акном», «Стужка часу», «У гарадскім двары», «Маё жыццё», «Склад ліку», «Бачная гаворка», «Тэкставы рэдактар») і інш.

- **Арганізацыйныя рэсурсы:**

Адзіны моўны рэжым (як сістэма мерапрыемстваў і патрабаванняў, накіраваных на замацаванне засвоеных дзецьмі правільных вымаўленчых навыкаў) у адукацыйнай установе і сям'і. Слоўнае вуснае і пісьмовае маўленне сурдапедагога як узор (арфаэпічная правільнасць, марудлівы тэмп, дастатковая гучнасць і выразнасць, злітнасць маўлення, правільнае маўленчае дыханне, апора на галосныя гукі, адукаванасць), дактыльная і жэставая формы маўлення.

- Дазоўкі навучальнага (і ў тым ліку маўленчага і моўнага) матэрыялу - дыферэнцыравана, з улікам характару парушэння слыху, маўленчага парушэння і этапу карэкцыйнай работы.
- Падбор навучальнага (у тым ліку і лінгвістычнага) матэрыялу: камунікатыўна-значнага для вучня, даступнага па змесце, адпаведнага вымаўленчым магчымасцям.
- Выкарыстанне ў якасці правілаў, якія рэгламентуюць маўленчую і іншую дзейнасць дзяцей, розных памятак.

- **Сацыяльна-псіхалагічныя рэсурсы:**

- Настаўнік узаемадзейнічае не толькі з дзіцем, але і з яго сям'ёй («сямейнае цэнтраванне»), дзейнічае ў рамках тэхналогіі прафесійнага ўзаемадзеяння («міждысцыплінарнасць узаемадзеяння»). Цярплівыя, тактоўныя і дабразычлівыя адносіны настаўніка да дзіцяці і яго бацькоў (у любых сітуацыях зносін). Спецыяліст выбірае камунікатыўную танальнасць у працэсе кансультавання бацькоў і спецыялістаў-сумежнікаў.
- Удзел бацькоў у карэкцыйна-педагагічным працэсе стварае спрыяльнае асяроддзе для працы па пераадоленні і папярэджанні парушэнняў у дзяцей.
- Важным з'яўляецца фарміраванне ў бацькоў адэкватнай пазіцыі ў дачыненні да наяўнасці таго ці іншага парушэння ў дзіцяці (у супрацьлегласць неадэкватнай - недаацэнкі або гіперрэфлексіі дэфекта).

Спецыяльнае навучанне дзяцей з парушэннем слыху ўключае выкарыстанне як спецыфічных сродкаў, так і тых, якія ўжываюцца ў масавай агульнаадукацыйнай школе (К.Р. Рэчыцкая).

Спецыфічныя сродкі:

- **Дактылалогія** выкарыстоўваецца ў якасці дапаможнага сродку, які палягчае ўспрыманне маўлення, гукавога складу слоў; **жэставае маўленне**;
- **гукаўзмацняльная апаратура, індывідуальныя слыхавыя апараты, прыстасаванні для палягчэння фарміравання і карэкцыі вымаўлення (шпацель, зонды).**

Сродак, які ўжываецца і ў агульнаадукацыйнай школе – *пісьмовае маўленне.*

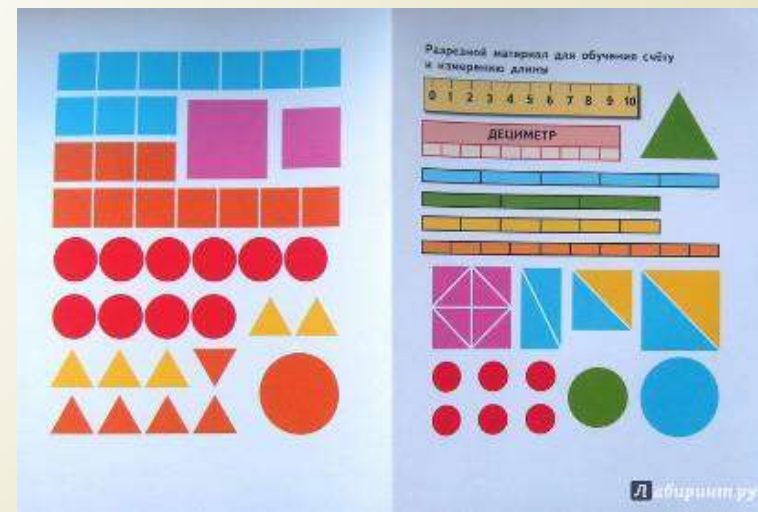

Пісьмо і чытанне для нячуючых вучняў і дзяцей, якія слаба чуюць, - не толькі больш даступны спосаб засваення ведаў, але і паўнаwartасныя крыніцы авалодання мовай. Спецыфічна роля пісьмовай мовы ў развіцці пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў.

Значна ўзрастае і істотна змяняецца роля наглядных сродкаў (натуральных аб'ектаў, іх малюнкаў, сюжэтных карцін, макетаў, муляжоў, экранных дапаможнікаў) у сувязі з тым, што яны павінны ў першую чаргу не ілюстраваць навучальны матэрыял, а наглядна раскрываць яго змест. Наглядныя сродкі робяць выказванні матываванымі. З іх дапамогай удаецца заахваціць навучэнцаў да зносін, што спрыяе фарміраванню маўленчых навыкаў і абагульненняў.

Асаблівае значэнне маюць **наглядна-дзеясныя сродкі і прыёмы**, якія садзейнічаюць фарміраванню ўяўленняў і паняццяў: наўмыснае стварэнне камунікатыўных сітуацый, інсцэніроўка, драматызацыі, пантаміма. Выкарыстанне гэтых прыёмаў дапамагае наглядна пазначыць міжпрадметныя сувязі, прычынна-выніковыя адносіны тых ці іншых з'яў.

Усе гэтыя сродкі звычайна выкарыстоўваюцца ў спалучэнні са слоўнымі спосабамі абазначэння, даступнымі навучэнцам з парушэннем слыху на дадзеным узроўні іх маўленчага развіцця.

Сродкі навучання і выхавання вучняў (Т.А. Стэфаноўская)

Віды дзейнасці, тыповыя для ўзросту навучэнцаў

- ▶ Асноўныя віды дзейнасці дзяцей: гульня, вучэнне, праца, зносіны.
- ▶ Для малодшых школьнікаў з парушэннем слыху таксама значныя прадметна-практычная дзейнасць, выяўленчая, канструктыўная дзейнасць.
- ▶ Па накіраванасці Т.А. Стэфаноўскай вылучаецца пазнавальная, грамадская, спартыўная, мастацкая, тэхнічная, геданічная (накіраваная на атрыманне задавальнення) дзейнасць.
- ▶ Любая дзейнасць уключае ў сябе мэту, сродкі, вынік, сам працэс; такім чынам, пры арганізацыі зносін, гульні, вучэння, працы неабходна зыходзіць з вышэйзгаданых асноўных псіхалагічных устаноў, да якіх адносіцца яшчэ адзін важны кампанент - матывы дзейнасці. Арганізоўваючы дзейнасць, педагог памятае, што чым разнастайней віды дзейнасці, у якія ўключаецца дзіця, тым лепш ён развіваецца.
- ▶ Дзейнасць можа быць *актыўнай і пасіўнай*.
- ▶ *Актыўнасць* у навучанні дазваляе вучню хутчэй і больш паспяхова асвойваць сацыяльны вопыт, развівае камунікатыўныя ўменні, фарміруе стаўленне да навакольнай рэчаіснасці. *Пазнавальная актыўнасць* забяспечвае інтэлектуальнае развіццё дзіцяці. Для яе характэрна не толькі патрэба вырашаць пазнавальныя задачы, але і неабходнасць прымяняць атрыманыя веды на практыцы. *Працоўная актыўнасць* стымулюе хуткае і паспяховае фарміраванне духоўнага і маральнага свету асобы, вызначае гатоўнасць шмат і паспяхова працаваць.

Прадметна-практычная дзейнасць з'яўляецца эфектыўным сродкам фарміравання ў дзяцей з парушэннем слыху жыццёвых паняццяў, на падставе якіх фарміруюцца навуковыя: прыродазнаўчыя - пра жывую і нежывую прыроду; грамадсказнаўчыя - аб горадзе і вёсцы, прамысловасці і сельскай гаспадарцы, транспарце, працы людзей; прасторавыя, часовыя, колькасныя, адносныя і інш. (К.Р. Рэчыцкая).

Прадметна-практычная дзейнасць стварае падставу для засваення працоўных уменняў і навыкаў у цесным узаемадзеянні з агульным і маўленчым развіццём, што павышае ўсвядомленасць гэтага працэсу. Асаблівае значэнне пры гэтым павінна надавацца фарміраванню інтэлектуальных кампанентаў прадметна-практычнай дзейнасці - развіццю славеснага маўлення і мыслення, а таксама асноўных агульнапрацоўных уменняў інтэлектуальнага характару.

Прадметы і прыстасаванні для ажыццяўлення розных відаў дзейнасці

Да сродкаў навучання і выхавання адносяць **прадметы і прыстасаванні, неабходныя для ажыццяўлення розных відаў дзейнасці** (падручнікі і навучальныя дапаможнікі, тэхнічныя сродкі навучання, наглядныя сродкі, спартыўны інвентар, інструменты і бытавыя прыборы для працоўнай дзейнасці, школьныя прыналежнасці, гукаўзмацняльная апаратура і інш.).

Асаблівае месца займаюць сродкі масавай камунікацыі. Новы актуальны накірунак у педагогіцы - медыяадукацыя. Яго задачы: падрыхтаваць дзяцей да жыцця ў сучасных інфармацыйных умовах; навучыць дзіця ўспрымаць, разумець розную інфармацыю, усведамляць наступствы яе ўздзеяння на псіхіку; навучыць медыякамунікацыі.

крэсла-
ігруша
(сродак
рэлаксацыі)

Наглядныя сродкі навучання

па характары адлюстраванага дзеяцця на:

- ▶ **выяўленчыя** (карціны, аплікацыі, ілюстрацыі, фотаматэрыялы, плакаты, малюнкi, кіна- і відэаматэрыялы...);

Изобразительные наглядные пособия

(предметные и сюжетные рисунки (иллюстрации к сказкам, рассказам, стихам, репродукции картин, фотоматериалы, слайды, диа, кино и видеоматериалы, плакаты).

- **прадметныя** (макеты, мадэлі, натуральныя аб'екты, прадметы побыту і інш.);

- **ўмоўна-графічныя** (карты, схемы, картасхемы, графікі);

па спосабе выяўлення:

- ▶ **друкаваныя** (карціны, фатаграфіі, ілюстрацыі, аплікацыі, карты, схемы, табліцы);
- ▶ **экранныя і экранна-гукавыя** (кінафільмы, відэа і гуказапісы);
- ▶ **кампутарныя** (графічныя выявы: карцінкі, малюнкі, табліцы, графікі і інш.).

► Асяроддзе ў педагагічным плане (мікраасяроддзе) як сродак выхавання і навучання

► **Мікраасяроддзе (асяроддзе ў педагагічным плане)** - гэта свет узаемазвязаных прадметаў, з'яў, людзей, якія абумоўліваюць развіццё дзіцяці. Гэта **натуральная прырода** (канкрэтнае асяроддзе - дрэвы, кусты, трава, возера, рака і г.д.); **мікрасоцыўм** (бліжайшае сацыяльнае асяроддзе дзіцяці): сям'я, калектыў, нефармальныя групы (сябры, сяброўкі, дарослыя, дзіцячыя, юнацкія арганізацыі і аб'яднанні); **канкрэтная другая прырода** (будынкі, пабудовы, мэбля, г.зн. усё тое, што створана рукамі чалавека).

► **Сям'я** - сродак выхавання, асноўны інстытут сацыялізацыі асобы навучэнца. Сямейнае выхаванне мае свае асаблівасці: члены сям'і спаяны натуральнымі сувязямі сваяцтва, агульнасцю побыту, узаемнай дапамогай і клопатамі адзін аб адным; дзеці ўдзельнічаюць у хатняй працы разам з дарослымі; іх узаемаадносіны прасякнуты любоўю і часцей за ўсё заснаваныя на аўтарытэце бацькоў. Сэнс аўтарытэту ў тым, што ён не патрабуе ніякіх доказаў, прымаецца як несумнеўная годнасць старэйшага, як моц і каштоўнасць, бачныя дзіцячым вачам.

■ Калектыў вучняў

Калектыў - група людзей, якая характарызуецца наступнымі асноўнымі прыкметамі: раўнапраўем, адзінствам грамадска каштоўнай і асобасна-значнай мэты, адзінствам дзеянняў па дасягненню гэтай мэты, наяўнасцю ворганаў самакіравання. **Самакіраванне** - гэта кіраванне справамі калектыву, якое ажыццяўляецца яго членамі праз выбарныя органы самастойна. **Тэндэнцыі развіцця самакіравання можна паказаць наступным чынам:**

- ▶ **На першай ступені** развіцця калектыву ў класе ёсць працаздольны, ініцыятыўны актыў, але цалкам узяць на сябе праўленне ён пакуль не можа. Задачы педагога на гэтым этапе: павышаць аўтарытэт актыву, развіваць ініцыятыву, аптымізаваць вучобу актывістаў, дамагацца самакіравання.
- ▶ **Другая ступень** характарызуецца тым, што актыў цалкам забяспечвае жыццё і дзейнасць калектыву. Задачы педагога: пашыраць актыў, развіваючы яго самастойнасць; імкнуцца да такога стану, каб кожны член калектыву мог актыўна ўключацца ў самакіраванне.
- ▶ **Трэцяя ступень** характарызуецца тым, што кожны член калектыву можа быць абраны ў актыў і паспяхова спраўляцца са сваімі абавязкамі. Педагог выступае ў ролі настаўніка: падказвае актыву цікавыя справы; клапаціцца пра развіццё грамадскай думкі, дамагаючыся таго, каб ён станавіўся кіруючай сілай жыцця калектыву.
- ▶ **Чацвёртая ступень** характарызуецца высокім развіццём калектыву: кожны яго член, знаходзячыся па-за калектыву, паводзіць сябе, кіруючыся законамі і інтарэсамі калектыву.

- Любы дзіцячы калектыў мае **фармальную** (зададзеную дарослымі) і **нефармальную** (складаецца з стыхійна) структуру. **Фармальна структура** ўтвараюць першасныя калектывы, органы самакіравання, сацыяльныя ролі выхаванцаў, дзелавыя сувязі і адносіны. **Нефармальную структуру** ўтвараюць нефармальныя групы, індывідуальныя пазіцыі ў іх дзяцей, эмацыйна-псіхалагічныя сувязі і адносіны. Нефармальна структура няўстойлівая па сваіх арганізацыйных формах, аднак яна моцна ўплывае на характарыстыку дзіцячага калектыву.

Дзіцячыя аб'яднанні - гэта прыступка для ўступлення асобы ў дарослае жыццё, сучаснае грамадства. Гэта адзін са шляхоў сацыялізацыі асобы. З'ява гэта сацыяльная, заканамерная, дынамічная і шматузроўневая.

Дзіцячым аб'яднанням уласцівыя функцыі: развіваючая, арыентацыйная, кампенсаторная.

Развіваючая функцыя забяспечвае грамадзянскае, маральнае станаўленне асобы дзіцяці, развіццё яго сацыяльнай творчасці, умення ўзаемадзейнічаць з людзьмі, вылучаць і дасягаць значныя для ўсіх і кожнага мэты.

Арыентацыйная - забеспячэнне ўмоў для арыентацыі дзяцей у сістэме сацыяльных, маральных, палітычных каштоўнасцяў.

Кампенсаторная - стварэнне ўмоў для рэалізацыі патрэбаў, інтарэсаў, актуалізацыі магчымасцяў дзіцяці, незапатрабаваных ў іншых супольнасцях, членам якіх ён з'яўляецца, для ліквідацыі дэфіцыту зносін і саўдзелу.

Сродкі навучання і выхавання вучняў з парушэннем слыху

Выканалі прэзентацыю:

- ▶ дацэнт Кісялева А.В.,
- ▶ Шчэрба Маргарыта,
- ▶ Панцюк Вераніка
(студэнткі БДПУ)